

Kárpátalja

1919–2009

történelem,
politika, kultúra

Kárpátalja

1919–2009

történelem, politika, kultúra

Kárpátalja

1919–2009

történelem, politika, kultúra

Argumentum

MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete

Főszerkesztő:
FEDINEC Csilla, VEHES Mikola

Szerkesztőbizottság:
CSERNICKÓ ISTVÁN, OFICINSZKIJ ROMÁN, OSZTAPEC JURIJ, SZARKA LÁSZLÓ, TOKAR MARIAN

Lektorálta:
ABLONCZY BALÁZS, PhD (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest)
GYÁNI GÁBOR, az MTA doktora, az MTA levelező tagja
(MTA Történettudományi Intézet, Budapest)
KOROLY IVÁN, a történelemtudomány doktora (Kárpátaljai Állami Egyetem, Ungvár)
MARCSUK VASZIL, a történelemtudomány doktora
(Vaszil Sztefanik Kárpátmelléki Nemzeti Egyetem, Ivano-Frankivszk)
TÓTH MIHÁLY, a jogtudomány kandidátusa (Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia
Volodimir Koreckij Állam- és Jogtudományi Intézete, Kijev)

A kézirat előkészítését és a kiadvány megjelentetését támogatta:
Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány (Ukrajna)
Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete (Magyarország)
Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága
(Magyarország)
MTA II., Filozófiai és Történettudományok Osztálya (Budapest)
Oktatási és Kulturális Minisztérium (Magyarország)
Szülőföld Alap (Magyarország)
Ungvári Nemzeti Egyetem Politikai Regionalizmus Kutatóintézete (Ukrajna)

© Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, Budapest, 2010
© Ungvári Nemzeti Egyetem Politikai Regionalizmus Kutatóintézete, Ungvár, 2010
© Szerzők, 2010

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

Olvasószerkesztő:
KÓTYUK ISTVÁN

Az egyes részeket ukránból fordította:
CSERNICKÓ ISTVÁN, FEDINEC CSILLA, GULÁCSY JENŐ, MOLNÁR JÓZSEF

ISBN 978-963-446-596-6

Felelős kiadó Láng József, az Argumentum Kiadó
és Tóth Ágnes, a Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete igazgatója
Felelős szerkesztő: Bogdanov Edit
Borítóterv: Hodosi Mária
Tördelte: Nagy Erika és Láng András
Nyomta az Argumentum Kiadó nyomdaüzeme

TARTALOM

AZ ISMERETLEN ISMERŐS KÁRPÁTALJA	15
--	----

I. fejezet
KÁRPÁTALJA (PODKARPATSKA RUSZ)
A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁGBAN
1919–1939

1. <i>A soknemzetiségű Magyar Királyság felbomlása</i>	19
1.1. Előzmények, történeti tendenciák (<i>Szarka László</i>)	19
1.2. A dualizmus kori Habsburg Monarchia strukturális válságai (<i>Szarka László</i>)	19
1.3. A háborús végjáték nagyhatalmi forgatókönyvei (<i>Szarka László</i>)	21
1.4. Területi konfliktusok és nemzeti önrendelkezés (<i>Szarka László</i>)	22
1.5. A történeti Magyar Királyság felbomlása és a keleti Svájc koncepciója (<i>Szarka László</i>)	23
1.6. Csehszlovák, román és jugoszláv katonai akciók (<i>Szarka László</i>)	25
1.7. Az új magyar állam határai és a trianoni békeszerződés (<i>Szarka László</i>)	26
1.8. A Magyar Tanácsköztársaság (<i>Szarka László</i>)	27
1.9. Magyarország meghívása a békekonferenciára (<i>Szarka László</i>)	27
1.10. A trianoni békeszerződés (<i>Szarka László</i>)	28
2. <i>Nemzetállamok az Osztrák–Magyar Monarchia romjain</i>	30
2.1. Békerendezés az első világháború végén (<i>Vidnyánszky István</i>)	30
2.2. A versailles-i békeszerződés (<i>Vidnyánszky István</i>)	32
2.3. Az állami önrendelkezés útján (<i>Vidnyánszky István</i>)	35
2.4. Önrendelkezési elvek és Kárpátalja állami hovatartozásának kérdése (1918–1919) (<i>Vidnyánszky István</i>)	39
2.5. Csehszlovák diplomáciai siker (<i>Vidnyánszky István</i>)	44
3. <i>Kárpátalja társadalmi-gazdasági fejlődése a Csehszlovák Köztársaságban</i>	48
3.1. A csehszlovák állam integráló politikája (<i>Tokar Marian, Fedinec Csilla</i>)	48
3.2. Közigazgatás (<i>Tokar Marian, Panov Alen</i>)	51
3.3. Gazdaságpolitika és társadalomfejlődés (<i>Tokar Marian</i>)	54
3.4. Bankok és hitelszövetkezetek (<i>Tokar Marian</i>)	58
3.5. Turizmus (<i>Sandor Fegyvir</i>)	60

4. <i>Politikai pártok és civil szféra</i>	63
4.1. Parlamenti demokrácia és többpártrendszer (<i>Tokar Marian</i>)	63
4.2. Korszakolás (<i>Tokar Marian</i>)	64
4.3. Politikai pártok programjai és tevékenysége (<i>Tokar Marian</i>)	67
4.4. Parlamenti választások (<i>Tokar Marian</i>)	68
4.5. Társadalmi egyesületek (<i>Tokar Marian</i>)	76
5. <i>Magyar nemzeti pártok és társadalmi egyesületek Kárpátalján</i>	79
5.1. Általános tendenciák (<i>Fedinec Csilla</i>)	79
5.2. Regionális pártok (<i>Fedinec Csilla</i>)	80
5.3. Országos pártok (<i>Fedinec Csilla</i>)	82
5.4. Magyar pártszövetség (1920–1936) (<i>Fedinec Csilla</i>)	85
5.5. Egyesült Magyar Párt (1936–1940) (<i>Fedinec Csilla</i>)	87
5.6. Magyar társadalmi egyesületek (<i>Fedinec Csilla</i>)	89
6. <i>Kárpátalja (Podkarpatszka Rusz / Kárpáti Ukrajna) kérdése a nemzetközi politikában</i>	91
6.1. A müncheni egyezmény (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	91
6.2. Komáromi tárgyalások (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	93
6.3. Az első bécsi döntés (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	94
6.4. Az első kárpátaljai kormány tevékenysége (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	95
6.5. A második kárpátaljai kormány tevékenysége (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	98
6.6. Galícia és Kárpáti Ukrajna (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	100
6.7. Kárpáti Ukrajna politikai rendszere és választások a szojmba (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	102
6.8. Kárpáti Ukrajna függetlenségének kikiáltása (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	106
7. <i>A kulturális és művészeti élet intézményei</i>	107
7.1. Oktatás és iskolaügy (<i>Zadorozsnij Volodimir</i>)	108
7.2. Tudomány (<i>Zadorozsnij Volodimir</i>)	110
7.3. A vidék irodalmi élete (<i>Zadorozsnij Volodimir</i>)	111
7.4. Színházművészet (<i>Zadorozsnij Volodimir</i>)	113
7.5. Zene- és képzőművészet (<i>Zadorozsnij Volodimir</i>)	115
7.6. Városépítészet (<i>Zadorozsnij Volodimir</i>)	116
7.7. Kárpáti Ukrajna egyházi ügyei (<i>Vehes Mikola, Tokar Marian</i>)	117
8. <i>Magyar kultúra a két világháború közötti időszakban</i>	119
8.1. Kisebbségi magyar kultúra (<i>Fedinec Csilla</i>)	119
8.2. A magyar kisebbség és az államfordulat (<i>Fedinec Csilla</i>)	119
8.3. Iskola és egyház (<i>Fedinec Csilla</i>)	123
8.4. Irodalom, zene (<i>Fedinec Csilla</i>)	129
8.5. Képző- és iparművészet (<i>Fedinec Csilla</i>)	133

KRONOLÓGIA 1914–1939 (<i>Fedinec Csilla, Tokar Marian</i>)	136
IRODALOM	147

II. fejezet

KÁRPÁTALJA (KÁRPÁTALJAI KORMÁNYZÓSÁG) MAGYARORSZÁG FENNHATÓSÁGA ALATT 1939–1944

1. <i>A kárpátaljai autonómia kérdése – Teleki Pál kísérlete</i>	157
1.1. Érdekek hálójában (<i>Fedinec Csilla</i>)	157
1.2. Magyar Felvidék kontra ruszin Kárpátalja (<i>Fedinec Csilla</i>)	162
2. <i>A magyar kormány Kárpátalja-politikája</i>	164
2.1. Válság és válságkezelés (<i>Oficinszkij Román</i>)	164
2.2. A Kárpátaljai Kormányzóság (<i>Oficinszkij Román</i>)	170
2.3. A véleményező és indítványozó bizottság szerepe (<i>Oficinszkij Román</i>)	174
2.4. Magas rangú állami vezetők kárpátaljai látogatásai (<i>Oficinszkij Román</i>)	175
3. <i>Etnikai-kulturális összefüggések</i>	178
3.1. Ruszinok (ukránok) (<i>Oficinszkij Román</i>)	179
3.2. Német kérdés (<i>Oficinszkij Román</i>)	182
3.3. Egyéb kisebbségek (<i>Oficinszkij Román</i>)	183
4. <i>Holokausz Kárpátalján</i>	184
4.1. A „zsidótörvények” (1938–1942) (<i>Stark Tamás</i>)	184
4.2. Az 1941. évi deportálások (<i>Stark Tamás</i>)	186
4.3. Gettók és haláltáborok (1944) (<i>Stark Tamás</i>)	187
KRONOLÓGIA 1938–1944 (<i>Fedinec Csilla, Oficinszkij Román</i>)	194
IRODALOM	203

III. fejezet

SZOVJET KÁRPÁTALJA (KÁRPÁTONTÚLI TERÜLET) 1944–1991

1. <i>Kárpátalja kérdése a második világháború végén, 1944–1945</i>	209
1.1. A 4. Ukrán Front és az ellenfelek (<i>Oficinszkij Román</i>)	209
1.2. Achilles-sarok: az 1. magyar hadsereg (<i>Oficinszkij Román</i>)	212
1.3. A Keleti-Kárpátok hadművelet (<i>Oficinszkij Román</i>)	213
2. <i>A szovjet időszak sajátosságai Kárpátalja történelmében</i>	216
2.1. A korszak általános jellemzése (<i>Oficinszkij Román</i>)	216
2.2. Közigazgatási változások (<i>Oficinszkij Román</i>)	217

2.3. Látszatválasztások (<i>Oficinszkij Román</i>)	218
2.4. Nomenklatúra (<i>Oficinszkij Román</i>)	219
2.5. Az első számú vezetők (<i>Oficinszkij Román</i>)	221
2.6. Alternatíva. Ellenzéki mozgalom (<i>Oficinszkij Román</i>)	225
2.7. Ideológiai kampányok (<i>Oficinszkij Román</i>)	230
3. Kárpátontúli Ukrajna, 1944–1946	233
3.1. Preventív szovjetizálás (<i>Oficinszkij Román</i>)	233
3.2. A csehszlovák kormány megbízotti hivatal (<i>Oficinszkij Román</i>)	235
3.3. Kárpátontúli Ukrajna népi bizottságainak első kongresszusa (<i>Oficinszkij Román</i>)	236
3.4. Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa (<i>Oficinszkij Román</i>)	237
3.5. Ukránok a szomszédos államokban (<i>Oficinszkij Román</i>)	241
3.6. A szovjet–csehszlovák tárgyalások és egyezmény Kárpátalja sorsáról (<i>Oficinszkij Román</i>)	242
3.7. Terület- és lakosságcsere (<i>Oficinszkij Román</i>)	244
4. Társadalom- és nemzeti-nemzetiségi politika	245
4.1. Etnikai tisztogatások (<i>Oficinszkij Román</i>)	246
4.2. „Budapest felé fordultak védelemért...” (<i>Stark Tamás</i>)	247
4.3. Munkaerő-toborzás a Donbászra (<i>Oficinszkij Román</i>)	251
4.4. Telepítéspolitika (<i>Oficinszkij Román</i>)	252
4.5. Oroszosítás (<i>Oficinszkij Román</i>)	254
4.6. Népeségmozgás és identitás (<i>Oficinszkij Román</i>)	257
5. Iparosítás és urbanizáció	260
5.1. Gazdasági fejlődés (<i>Oficinszkij Román</i>)	261
5.2. Mit hozott az iparosodás? (<i>Oficinszkij Román</i>)	263
5.3. A Talabor-Nagyág (Tereblja-Rika) Vízermű (<i>Oficinszkij Román</i>)	267
5.4. A városok gyarapodása (<i>Oficinszkij Román</i>)	269
5.5. Ungvár és Munkács mint ipari központok (<i>Oficinszkij Román</i>)	271
6. Mezőgazdaság	274
6.1. Kárpátontúli Ukrajna agrárpolitikája (<i>Oficinszkij Román</i>)	275
6.2. Kollektivizálás (<i>Oficinszkij Román</i>)	277
6.3. Újítások és újítók (<i>Oficinszkij Román</i>)	280
6.4. Gazdaságföldrajzi régiók és vezető mezőgazdasági ágazatok (<i>Oficinszkij Román</i>)	284
7. Állam és egyház	287
7.1. Szekularizáció szovjet módra (<i>Oficinszkij Román</i>)	288
7.2. Egyházellenes intézkedések (<i>Oficinszkij Román</i>)	289
7.3. Romzsa püspök meggyilkolása (<i>Oficinszkij Román</i>)	291
7.4. A görög katolikus püspökség felszámolása (<i>Oficinszkij Román</i>)	293
7.5. Megtűrt pravoszlávok és üldözött reformátusok (<i>Oficinszkij Román</i>)	296

8. Oktatás és tudomány	299
8.1. Óvoda és iskola (<i>Oficinszkij Román</i>)	300
8.2. Magyar oktatásügy és internacionalizmus (<i>Fedinec Csilla</i>)	303
8.3. Szakképzés (<i>Oficinszkij Román</i>)	313
8.4. Ungvári Állami Egyetem (<i>Oficinszkij Román</i>)	315
8.5. Tudományos potenciál (<i>Oficinszkij Román</i>)	318
9. Kultúra, közművelődés	320
9.1. „Ezüstös kor” a kárpátaljai irodalomban (<i>Oficinszkij Román</i>)	321
9.2. A kárpátaljai festőiskola (<i>Oficinszkij Román</i>)	325
9.3. A zeneirodalom és a színház remekei (<i>Oficinszkij Román</i>)	329
9.4. Tömegkultúra (<i>Oficinszkij Román</i>)	331
9.5. Sportélet (<i>Oficinszkij Román</i>)	333
10. Magyar irodalom a szovjet korszakban: hagyomány és újratereztetés	334
10.1. Általános tendenciák (<i>Penckófer János</i>)	334
10.2. Kovács Vilmos tevékenysége, hatása az 1950–60-as években (<i>Penckófer János</i>)	337
10.3. Önazonosság-teremtő szándék az 1970-es években (<i>Penckófer János</i>)	338
10.4. Irodalmi, kulturális élet az 1980-as években (<i>Penckófer János</i>)	340
11. Az első nem kommunista társadalmi egyesületek 1989–1991-ben	342
11.1. A civil társadalom kezdetei (<i>Oficinszkij Román</i>)	343
11.2. Ukrajnai Népi Mozgalom (RUH) (<i>Oficinszkij Román</i>)	347
11.3. Ellenzéki tömegmozgalmak és ellenzéki képviselők (<i>Oficinszkij Román</i>)	348
11.4. A megyei tanács blokádja 1991 szeptemberében–októberében (<i>Oficinszkij Román</i>)	349
KRONOLÓGIA 1944–1991 (<i>Oficinszkij Román, Fedinec Csilla</i>)	352
IRODALOM	367

IV. fejezet

KÁRPÁTALJA (KÁRPÁTONTÚLI TERÜLET) A MAI UKRAJNÁBAN
1991–2009

1. Politikai folyamatok Kárpátalján (1991–2009)	377
1.1. Függetlenség, referendum, autonómia (<i>Osztapec Jurij</i>)	377
1.2. Első szakasz: 1991–1996 (<i>Osztapec Jurij</i>)	378
1.3. Második szakasz: 1997–2002 (<i>Osztapec Jurij</i>)	382
1.4. Harmadik szakasz: 2002–2004 (<i>Osztapec Jurij</i>)	386
1.5. Negyedik szakasz: 2005–2009 (<i>Osztapec Jurij</i>)	390
2. Társadalmi-gazdasági helyzet	393
2.1. Geopolitikai és gazdasági környezet (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	393

2.2. Ipar (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	395
2.3. Mezőgazdaság (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	396
2.4. Energiaellátás, közlekedés, posta és távközlés (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	397
2.5. Kereskedelem és külgazdasági kapcsolatok (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	398
2.6. Beruházások és építőipar (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	398
2.7. Vállalkozásfejlesztés (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	399
2.8. Szociális ellátás, egészségvédelem (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	400
2.9. Környezetvédelem (<i>Lengyel Mihajlo, Zsulkanics Nelja</i>)	401
2.10. Turizmus (<i>Sandor Fegyir</i>)	401
3. <i>Ukrajna és Magyarország hivatalos kapcsolatainak kialakulása</i>	404
3.1. A kölcsönös megértés útján (<i>Szkiba Ivanna</i>)	404
3.2. Határ menti együttműködés (<i>Szkiba Ivanna</i>)	407
3.3. A vereckei emlékjel (<i>Szkiba Ivanna</i>)	409
4. <i>Magyarország és a határon túli magyarok: Kárpátalja példája</i>	410
4.1. Alkotmányos felelősségvállalás (<i>Milován Orsolya</i>)	410
4.2. Ukrán–magyar vegyes bizottság (<i>Milován Orsolya</i>)	413
4.3. Magyar Állandó Értekezlet (<i>Milován Orsolya</i>)	414
4.4. A státustörvény (<i>Milován Orsolya</i>)	414
4.5. A kettős állampolgárságról szóló népszavazás (<i>Milován Orsolya</i>)	416
4.6. Magyar–magyar Kormányzati Konzultáció (<i>Milován Orsolya</i>)	417
4.7. Regionális Egyeztető Fórum (<i>Milován Orsolya</i>)	417
4.8. Kárpát-medencei Képviselek Fóruma (<i>Milován Orsolya</i>)	418
4.9. „Határon túli magyarság a XXI. században” (<i>Milován Orsolya</i>)	418
4.10. Támogatási rendszer és kapcsolattartás az anyaországgal (<i>Milován Orsolya</i>)	419
5. <i>Demográfia, Kárpátalja népességének etnikai arculata; népesedéspolitika, vándormozgalom, munkaerő migráció</i>	422
5.1. Demográfiai helyzet (<i>Molnár József, Molnár D. István</i>)	422
5.2. Demográfiai politika (<i>Molnár József, Molnár D. István</i>)	425
5.3. A lakosság nemzeti összetétele (<i>Molnár József, Molnár D. István</i>)	427
5.4. A főbb nemzetiségek területi elhelyezkedése (<i>Molnár József, Molnár D. István</i>)	431
5.5. A kárpátaljai népesség anyanyelve (<i>Molnár József, Molnár D. István</i>)	435
5.6. Migráció (<i>Molnár József, Molnár D. István</i>)	438
5.7. Munkaerő (<i>Molnár József, Molnár D. István</i>)	440
6. <i>Etnikai folyamatok Kárpátalján</i>	441
6.1. Kölcsönös egyetértés (<i>Zan Mihajlo</i>)	441
6.2. Nemzeti történelmi emlékezet (<i>Zan Mihajlo</i>)	442
6.3. A nemzetiségi tömegmédiák (<i>Zan Mihajlo</i>)	443
6.4. A Kárpátaljai Nemzeti Kisebbségek Kulturális Központja (<i>Zan Mihajlo</i>)	443

6.5. Nemzeti-kulturális egyesületek (<i>Zan Mihajlo</i>)	444
6.6. A ruszin szeparatizmus (<i>Zan Mihajlo</i>)	446
6.7. A magyar autonomizmus (<i>Zan Mihajlo</i>)	447
7. Kárpátalja politikai szervezetei	447
7.1. Az ukrainai pártrendszer jellemzése (<i>Osztapec Jurij</i>)	449
7.2. Kárpátalja pártstruktúrája (1991–2009) (<i>Osztapec Jurij</i>)	450
7.3. Első szakasz: 1985–1990 (<i>Osztapec Jurij</i>)	453
7.4. Második szakasz: 1990–1995 (<i>Osztapec Jurij</i>)	454
7.5. Harmadik szakasz: 1997–2002 (<i>Osztapec Jurij</i>)	455
7.6. Negyedik szakasz: 2002–2004 (<i>Osztapec Jurij</i>)	456
7.7. Ötödik szakasz: 2005–2009 (<i>Osztapec Jurij</i>)	457
8. Ukrajnai magyar szervezetek	464
8.1. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (<i>Milován Orsolya</i>)	465
8.2. Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (<i>Milován Orsolya</i>)	468
8.3. Az UMDSZ egyes tagszervezetei (<i>Milován Orsolya</i>)	470
8.4. Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (<i>Milován Orsolya</i>)	470
8.5. Önkormányzati társulások (<i>Milován Orsolya</i>)	471
8.6. Szakmai érdekvédelmi szervezetek (<i>Milován Orsolya</i>)	471
9. Kárpátalja oktatásügye: általános helyzetkép	472
9.1. Az ukrán oktatási rendszer (<i>Rozlucka Halina</i>)	472
9.2. Az iskoláskor előtti nevelés (<i>Rozlucka Halina</i>)	474
9.3. Az általános középiskola (<i>Rozlucka Halina</i>)	475
9.4. A technikumi oktatás (<i>Rozlucka Halina</i>)	477
9.5. A felsőfokú oktatás (<i>Rozlucka Halina</i>)	477
10. A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás rendszere és néhány aktuális kihívása 2009-ben	480
10.1. Kisebbségi oktatás (<i>Papp Z. Attila</i>)	480
10.2. Demográfiai adottságok mint oktatási kihívások (<i>Papp Z. Attila</i>)	481
10.3. Jogi helyzet (<i>Papp Z. Attila</i>)	484
10.4. Óvodai nevelés és oktatás a szórványban (<i>Papp Z. Attila</i>)	486
10.5. Alap- és középfokú oktatás (<i>Papp Z. Attila</i>)	487
10.6. Felsőoktatás (<i>Papp Z. Attila</i>)	494
11. Felekezetek és egyházak Kárpátalján	499
11.1. Pravoszláv egyház (<i>Kicsera Viktor</i>)	499
11.2. Görög katolikus egyház (<i>Kicsera Viktor</i>)	500
11.3. Római katolikus egyház (<i>Kicsera Viktor</i>)	503
11.4. Református egyház (<i>Kicsera Viktor</i>)	504
11.5. Egyéb felekezetek (<i>Sandor Fegyir</i>)	505
11.6. Új vallási mozgalmak (<i>Sandor Fegyir</i>)	506

<i>12. Kultúra, művészet, média</i>	507
12.1. Kultúrpolitika (<i>Oficinszkij Román</i>)	507
12.2. Művelődési intézmények (<i>Oficinszkij Román</i>)	509
12.3. Hivatásos és népművészet (<i>Oficinszkij Román</i>)	511
12.4. Média (<i>Oficinszkij Román</i>)	515
12.5. Irodalom (<i>Ferenc Nagyija</i>)	517
<i>13. Értékfelmutatás, egység és elkülönülés a magyar kultúrában</i>	523
13.1. Új utakon (<i>Penckófer János</i>)	523
13.2. Kultúra- és irodalomszemléleti egység az 1990-es években (<i>Penckófer János</i>)	525
13.3. Kultúra-, közönség- és irodalomszemléleti különözés a 2000-es években (<i>Penckófer János</i>)	530
KRONOLÓGIA 1990–2009 (<i>Osztapec Jurij, Fedinec Csilla</i>)	534
IRODALOM	545

V. fejezet

NYELV ÉS NYELVPOLITIKA A HOSSZÚ 20. SZÁZADBAN

<i>1. A nyelvpolitika fogalma</i>	553
1.1. Mi a nyelvpolitika? (<i>Cserniczkó István, Melnyik Szvitlana</i>)	553
1.2. A nyelvpolitika korszakai a mai Kárpátalja területén a 20. században (<i>Cserniczkó István</i>)	554
1.3. A nyelvek státusa a különböző korszakokban (<i>Cserniczkó István</i>)	555
<i>2. Nyelvpolitika a mai Kárpátalja területén 1918-ig</i>	563
2.1. Etnopolitikai folyamatok és az államnyelv kérdése (<i>Fedinec Csilla, Gönczi Andrea</i>)	563
2.2. Oktatáspolitikai a millennium jegyében (<i>Fedinec Csilla, Gönczi Andrea</i>)	564
2.3. Magyarosító állami törekvések (<i>Fedinec Csilla, Gönczi Andrea</i>)	567
<i>3. Csehszlovákia nyelvpolitikai törekvései (1918–1939)</i>	572
3.1. Nemzetközi-jogi helyzet (<i>Cserniczkó István, Fedinec Csilla</i>)	572
3.2. Kisebbségvédelem, nyelvi jogok és állampolgárság (<i>Cserniczkó István, Fedinec Csilla</i>)	573
3.3. Nyelvi irányzatok (<i>Cserniczkó István, Fedinec Csilla</i>)	579
<i>4. Nyelvpolitika a területi revízió idején (1938–1944)</i>	584
4.1. A Kárpátaljai Kormányzóság lakosságának etnikai összetétele (<i>Cserniczkó István</i>)	584
4.2. Hivatalos kétnyelvűség (<i>Cserniczkó István</i>)	586
4.3. A ruszin nyelv és nyelvtan kérdése (<i>Cserniczkó István</i>)	589

5. <i>A Szovjetunió nyelvpolitikája (1945–1991)</i>	593
5.1. Nyelvpolitika Szovjet-Ukrajnában (<i>Csernicskó István, Melnyik Szvitlana</i>)	593
5.2. A szovjet nyelvpolitika kárpátaljai vonatkozásai (<i>Csernicskó István, Melnyik Szvitlana</i>)	596
6. <i>A független Ukrajna nyelvpolitikai törekvései</i>	606
6.1. Nyelvi helyzet Ukrajnában (<i>Csernicskó István, Melnyik Szvitlana</i>)	606
6.2. Nyelvpolitikai aspektusok (<i>Csernicskó István, Melnyik Szvitlana</i>)	609
6.3. A kárpátaljai nyelvi helyzet sajátosságai és nyelvpolitikai vonatkozásai (<i>Csernicskó István, Melnyik Szvitlana</i>)	615
KRONOLÓGIA 1919–2008 (<i>Csernicskó István, Fedinec Csilla</i>)	628
IRODALOM	633
A KÖTET SZERZŐI	639

KRONOLÓGIA 1919–2008

- 1918. december 21.* Az 1918. évi X. Néptörvény a Magyarországon élő ruszin (ruthén) nép autonómiájáról kimondta, hogy a ruszinokat „mind törvényhozási, mind kormányzati tekintetben teljes önrendelkezési jog illeti meg” többek között a nyelvhasználat tárgyában (1. §), „a nem ruszin nyelvű népesség” számára pedig „helyhatósági és kulturális autonómia biztosítatik” (9. §).
- 1919. június 23.* A Magyar Tanácsköztársaság Alkotmánya kimondta, hogy az országban élő minden nemzet szabadon használhatja nyelvét (84. §), „a ruszin többségű magyarországi összefüggő kerületeket [...] ruszin nemzeti kerületeknek ismeri el” (87. §).
- 1919. június 28.* A versailles-i békeszerződés 86. cikkelyében a Szövetséges és Társult Hatalmak kötelezték a csehszlovák államot, hogy fogadja el azokat a rendelkezéseket, „amelyeket a Hatalmak a Cseh-Szlovák Államban a nemzeti, nyelvi és vallási kisebbségek érdekeinek megvédelmezése céljából szükségesnek tartanak”.
- 1919. szeptember 10.* A Saint-Germain-en-Laye-ban aláírt szerződés értelmében a Csehszlovák Köztársaság kötelezte magát, hogy Podkarpatszka Ruszt önkormányzattal rendelkező autonóm egységként szervezi meg, autonóm gyűlést állít fel, amelynek törvényhozó hatalmat kell kapnia többek között a nyelvhasználat kérdésében.
- 1919. november 19.* A Csehszlovák Köztársasághoz csatolt kárpátaljai terület közigazgatásának megszervezéséről szóló kormányrendelet (Generalny Statutum) III. fejezetének 1. pontja szerint a terület hivatalos neve a Podkarpatszka Rusz, de ezen kívül használható még a Ruszinszko. A III. fejezet 2. pontja: „Az összes iskolákban a népnyelv lesz a tannyelv és úgyszintén a hivatalos nyelv általában.”
- 1920. január 10.* Megkezdte tevékenységét a Nemzetek Szövetsége (Népszövetség), amelynek megalakítását az első világháborút lezáró párizsi békekonferencián határozták el, s feladatai közé tartozott többek között a kisebbségvédelmi szerződések betartatása.
- 1920. február 29.* A csehszlovák nemzetgyűlés elfogadta 121. számmal a Csehszlovák Köztársaság Alkotmánylevelét, amely nemzetiségnek ismeri el a zsidóságot, illetve 122. számmal a Csehszlovák Köztársaság nyelvtörvényét, amely a hivatalos nyelvhasználati jogot a „nemzeti és nyelvi kisebbségekre nézve” a 20%-os határhoz kötötte. A 6. § szerint: „A Ruszinszko számára létesítendő országgyűlésnek fenntartatik az a jog, hogy a nyelvkérdést ezen területen a csehszlovák állam egységével összeegyeztethető módon szabályozza. Amíg ez a szabályozás nem történt meg, ezen törvény alkalmazandó, azonban ezen terület különleges nyelvi viszonyainak tekintetbe vételével.”
- 1921. február 15.* Ezen a napon országos népszámlálást tartottak Csehszlovákiában. A számlálóbiztosok a nemzetiséget (az 1910. évi népszámlálás alkalmával az anyanyelvet) regisztrálták. Kárpátalja összlakossága: 606.568 fő, ebből csehszlovák állampolgár 599.808.

1923. június 8. Elfogadják a 137/1923. sz. törvényt, mely bevezeti az államnyelv (a „csehszlovák”) kötelező oktatását minden tanintézetben.
1926. február 3. Megjelent a csehszlovákiai nyelvtörvény végrehajtási rendelete, amely kimondja: „Nemzeti és nyelvi kisebbség alatt a törvény és e rendelet értelmében a Csehszlovák Köztársaság ugyanazon, de az államnyelvtől különböző nyelvű állampolgárai értetnek, akikből az utolsó népszámlálás hivatalosan közzétett eredménye szerint a köztársaság egy bírósági járásában legalább 20 százalék lakik.” A 100. cikk 1. bekezdése szerint: „Míg Ruszinszkóra nézve a nyelvkérdést saját országgyűlése nem fogja szabályozni, rá nézve is érvényesek ezen rendelet határozatai.”
1930. december 1. Népszámlálás Csehszlovákiában. A nemzetiség megállapítása az anyanyelv alapján történt. Kárpátalja összlakossága 725.357 fő, ebből csehszlovák állampolgár 709.129.
1938. november 25. A Volosin-kormány rendeletben a régió hivatalos nyelvévé tette az ukrán nyelvet.
1939. június 22. A m. kir. minisztérium 1939. évi 6.200. M. E. sz. rendelete Kárpátalja közigazgatásának ideiglenes rendezéséről kimondta, hogy „A kárpátaljai területen az állam hivatalos nyelve a magyar és a magyarorosz.” (11. §).
1939. szeptember. A 133200-/IX. számú miniszteri rendelet kötelezővé teszi a magyar nyelv tantárgyként való oktatását Kárpátalja valamennyi iskolájában. A gimnáziumokban pedig kötelezővé válik a ruszin nyelv tanulása.
1941. január 31. Országos népszámlálásra került sor (anyanyelvi adatok). Kárpátalja lakossága (a jelenlegi területre vonatkoztatva) 852.546 fő.
1945. június 26. San Franciscóban aláírták az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapokmányát. Az ENSZ a Népszövetség utódszervezete.
1958. november 16. Az SZKP KB és a Szovjetunió Minisztertanácsának tézisei az iskola és az élet kapcsolatának erősítéséről. A 9. cikkely alapján megszűnik a köztársaságok névadó nemzetiségei nyelvének kötelező oktatása a köztársaságok iskoláiban.
1958. december 25. Az SZSZKSZ Legfelsőbb Tanácsa jóváhagyja az oktatás fejlődéséről szóló törvényt, benne azzal a passzussal, melynek értelmében a köztársaságok névadó nemzetiségeinek nyelvét már nem kötelező oktatni a köztársaságok iskoláiban.
1959. január 15–22. Országos népszámlálást tartottak a Szovjetunióban. Kárpátalja lakossága 920.173 fő.
1959. április 17. Az USZSZK Legfelsőbb Tanácsa törvényt hoz az oktatás fejlődéséről a köztársaság területén, mely eltörli az ukrán nyelv kötelező oktatását. Ezzel megszűnik az ukrán nyelv kötelező oktatása az ukrainai nem ukrán tannyelvű iskolákban. Ez a törvény a korábbi hét, illetve tíz évfolyamos iskolákat kötelező nyolc, illetve tizenegy osztályossá alakítja.
1959. május 25–29. Moszkvában összeült az országos terminológiai bizottság. Ajánlásai között szerepel, hogy a Szovjetunió népei irodalmi nyelveinek szakterminológiájában csak minimális eltérések legyenek.
1961. január 1. Hatályba lép az ukrán helyesírás 4. kiadása. Az ukrán helyesírási szabályokat az 1956-ban kiadott orosz helyesírási szabályzathoz igazítják.
1961. október 17–31. Az SZKP XXII. kongresszusán elfogadják a párt új programját, mely tartalmazza a nemzetek összeolvadásának elméletét. Ez a pártprogram az alapja

- a tagköztársaságokban folyó oroszosításnak. Hruscsov főtitkár beszédében először szól a szovjet nép kategóriájának kialakulásáról.
1963. február 11–15. Kijevben ukrán nyelvű konferenciát szerveznek, melynek résztvevői követelik az ukrán nyelv hivatalos használatát a köztársaság állami és társadalmi szerveiben, az oktatási intézményekben.
1965. szeptember–december. Ivan Dzjuba megírja *Internacionalizmus vagy oroszosítás?* című kötetét. Decemberben egy tiltakozó levél kíséretében átadja a könyvet Volodimir Scserbickijnek, az UKP főtitkárának. A levélben tiltakozik az ukrán értelmiségiek le-tartóztatásai ellen.
1970. január 15–22. Országos népszámlálást tartottak a Szovjetunióban. Kárpátalja lakossága 1.057.521 fő.
1971. március–április. Az SZKP XXIV. kongresszusán Leonid Brezsnyev bejelenti a szovjet nép történelmi kategóriájának kialakulását. A „szovjet nép formálása”-nak jelszava alatt folyt évek óta a Szovjetunió népeinek oroszosítása.
1978. augusztus 31. Az SZKP KB titkos rendeletet hoz az orosz nyelv oktatásának megerősítéséről a tagköztársaságokban.
1978. november 2. Az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága szintén határozatot fogad el az orosz nyelv oktatásának megerősítéséről a köztársaság iskoláiban.
1979. január 17–24. Országos népszámlálást tartottak a Szovjetunióban. Kárpátalja lakossága 1.155.759 fő.
1979. május 22–24. Taskentben országos tudományos konferenciát rendeznek „Az orosz nyelv a barátság és a szovjet népek együttműködésének nyelve” címmel, melyen az orosz nyelv további terjesztésének szükségessége mellett foglalnak állást a résztvevők.
1983. június 10. Az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága és az USZSZK Minisztertanácsa további intézkedésekről határoz az orosz nyelv oktatás hatékonyságának emelése érdekében.
1986. Megjelenik az SZKP új pártprogramja, mely kimondja: a múltból örökölt nemzeti-ségi kérdést a Szovjetunió sikeresen megoldotta.
1989. február 11. Megalakul az Ukrán Nyelv Sevcsenko Társasága. Célja az ukrán nyelv pozícióinak megerősítése a társadalmi élet valamennyi területén.
1989. február 16. A *Lityeratura Ukraina* című lapban megjelenik az Ukrajna Népi Mozgalom [Народний Рух України] programja, melynek egyik célkitűzése az ukrán nyelv államnyelvi státusba emelése Ukrajnában.
1989. március Országos népszámlálást tartottak a Szovjetunióban. Kárpátalja lakossága 1.245.618 fő.
1989. október 28. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadja a nyelvekről szóló törvényt. Az ukrán az USZSZK államnyelvévé válik.
1989. november 14. Jóváhagyják az új ukrán helyesírási szabályzatot, mely 1990. január elsején lép hatályba. Bár néhány szabály erejéig visszanyúlt az 1928-as szabályzathoz (pl. ismét visszaemeli a „r” betűt), még ez a szabályzat is igazodik az orosz helyesírási normákhoz.
1991. május 31. Ukrajna és Magyarország együttműködési megállapodást ír alá az egymás területén élő kisebbségek kölcsönös védelméről.

1991. november 1. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadja és kihirdeti Ukrajna nemzeti-ségei jogainak Deklarációját (Nyilatkozatát), mely lehetővé teszi az anyanyelv szabad használatát a közélet minden területén, különösen az oktatás, a gazdaság és a hírköz-lés területén.
1992. június 24. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadja Ukrajna Nemzeti kisebbségekről szóló törvényét, mely biztosítja a kisebbségi identitás kinyilvánításának, megőrzésé-nek és fejlesztésének jogát, a nemzetiségi nyelven való tanulás, illetve a nemzetiségi nyelv tanulásának jogát, a nemzeti szimbólumok szabad használatának jogát, a ki-sebbségek által többségben lakott területeken a kisebbségek nyelve hivatalos haszná-latának jogát, a nemzetiségi család- és utónévhez való jogot.
1992. december 17. A Kárpátaljai Megyei Tanácsban működő Magyar Frakció szorgal-mazásának köszönhetően Ukrajna Államelnökének Megyei Megbízottja rendeletet adott ki a Nyelvtörvény és az ukrainai nemzeti kisebbségekről szóló törvény végre-hajtásáról. Ez a dokumentum rendelkezik többek között arról, hogy a tömbben élő kisebbségek által lakott településeken a vállalatok, hivatalok, szervezetek hivatalos megnevezéseit, valamint a helységek, közigazgatási egységek, utcák, terek megne-vezéseit az adott kisebbség nyelvén is fel kell tüntetni. Meghatározza továbbá, hogy a nemzeti kisebbség által többségben lakott településen elhelyezkedő állami és társadalmi szervek tisztségviselői hivatali teendőik ellátásához megfelelő szinten kötele-sek ismerni mind az államnyelvet, mind az adott kisebbség nyelvét.
1993. Megjelenik az ukrán helyesírási szabályzat javított, átdolgozott negyedik kiadása. Az előző változat számos hibáját kijavították a szerkesztők, ám az egységes ukrán helyesírási norma kérdését továbbra sem sikerült a révén megnyugtatóan rendezni.
1996. június 28. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadja Ukrajna Alkotmányát, melynek 10. cikkelye megerősíti, hogy Ukrajna államnyelve az ukrán.
1997. december 9. Ukrajna ratifikálja a kisebbségek védelméről szóló Európa tanácsi keretegyezményt.
1999. december 14. Az Alkotmánybíróság N10-рп/99. számú állásfoglalása értelmében Ukrajnában nem csak egyetlen államnyelv van (az ukrán), hanem hivatalos nyelvből is csak egy lehet, mégpedig az államnyelv: „Az államnyelv (hivatalos nyelv) alatt az a nyelv értendő, mely az állam által ráruházott jogi státusa alapján a társadalmi élet nyilvános szféráiban a kötelező érintkezés nyelve”. A „társadalmi élet nyilvános szfé-rái” alatt az alkotmánybírók a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom, valamint az egyéb állami szervek és az önkormányzatok munkájának, határozatainak, ügyvite-lének, illetve a közöttük való együttműködésnek a területét értik.
2001. december 5. Első ízben tartottak országos népszámlálást a független Ukrajnában. Kárpátalja lakossága 1.254.614 fő.
2003. május 15. Ukrajna ratifikálja a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kar-táját.
2003. október 2. Megjelenik *Az ukrán nyelv fejlődésének és funkcionálásának állami programja a 2004–2010. évekre* című dokumentum (jóváhagyta Ukrajna Kormánya 1546. számú rendeletével), mely az I. részben így fogalmaz: „Az államalkotási fo-lyamatban az ukrán nyelvnek vezető szerep jut. Ezzel együtt az utóbbi években nem biztosított a megfelelő fejlődése”. A dokumentum a nyelvet az állam meghatározó

elemének, a nemzeti identitás lényeges mutatójának tekinti, mely állami támogatás és szabályozás tárgya kell legyen.

2006. január 1. Ukrajna területén hatályba lép a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája Ukrajna által 2003-ban ratifikált változata.

2008. március 20. Ukrajna elnöke kiadja 244/2008. számú rendeletét, melynek 8. pontja értelmében az ukrán nyelv oktatásának határfokát úgy kell emelni a nemzetiségi iskolákban, hogy egyes tantárgyakat ukrán nyelven kell tanítani.

2008. május 26. Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának 461. számú rendelete hatályba helyezte a nemzetiségi iskolák számára az ukrán nyelv oktatásának javítása céljából kidolgozott ágazati programot, mely a 2008–2011. közötti évekre érvényes. Eszerint 2008. szeptember 1-jétől a nemzetiségi nyelven oktató iskolák ötödik osztályaiban Ukrajna történetét két nyelven kell oktatni: anyanyelven, illetve ukránul (a fakultatív órák terhére). A hatodik osztályban már csak ukrán nyelven kell oktatni ezt a tárgyat. A hatodik osztályban a földrajzot kell két nyelven oktatni, a hetedikben a matematikát, majd a következő osztályban teljesen át kell állni ezen tantárgyak államnyelven történő oktatására.

2008. június. Az oktatási minisztérium rendelete értelmében első ízben kötelező minden felsőoktatásba jelentkezőnek ukrán nyelv és irodalom érettségi s egyben felvételi vizsgát tenni Ukrajnában.

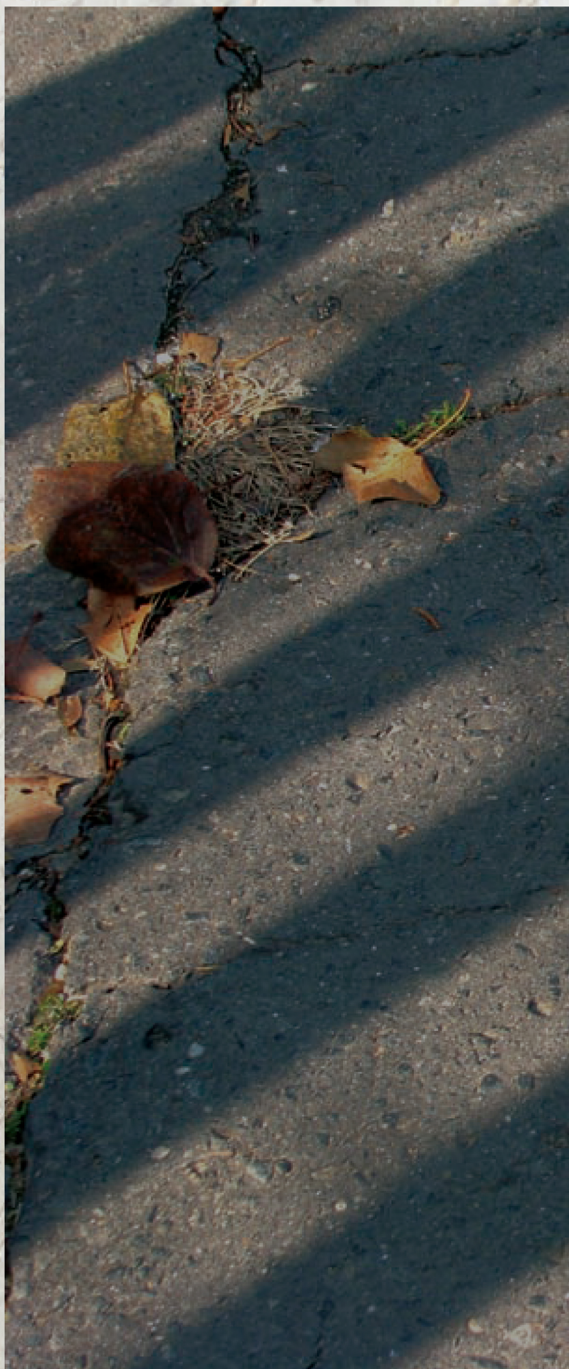
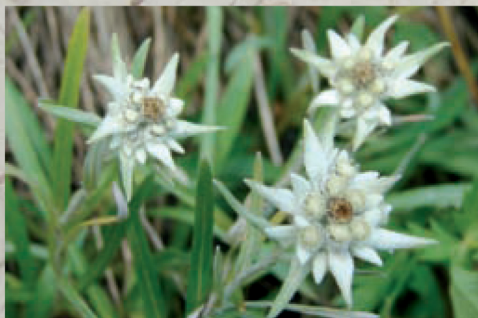
A KÖTET SZERZŐI

- CSERNICSKÓ István, PhD (nyelvtudomány), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektorhelyettese, a Hodinka Antal Intézet igazgatója (Beregszász, Ukrajna)
- FEDINEC Csilla, PhD (neveléstudomány), a Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetének tudományos munkatársa (Budapest, Magyarország)
- FERENC Nagyija, a filológiai tudományok kandidátusa, az Ungvári Nemzeti Egyetem Filológiai Kara Ukrán Irodalom Tanszékének docense (Ungvár, Ukrajna)
- GÖNCZI Andrea, PhD (történelemtudomány), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelemtudományi Tanszékének docense (Beregszász, Ukrajna)
- KICSERA Viktor, PhD (történelemtudomány), az Ungvári Nemzeti Egyetem Történelem Kara Ukrajna Történelme Tanszékének docense (Ungvár, Ukrajna)
- LENGYEL Mihajlo, a közgazdaságtudomány doktora, professzor, az Ungvári Nemzeti Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Kara Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Tanszékének vezetője (Ungvár, Ukrajna)
- MELNYIK Szvitlana, a filológiai tudományok kandidátusa (nyelvtudomány), a Kijevi Tarasz Sevcenko Nemzeti Egyetem Filológiai Intézetének oktatója (Kijev, Ukrajna)
- MILOVÁN Orsolya, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Politikatudományi Doktori Iskolájának hallgatója, a Nézőpont Intézet elemzője (Budapest, Magyarország)
- MOLNÁR D. István, a Debreceni Egyetem Földtudományok Doktori Iskolájának hallgatója (Debrecen, Magyarország), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földtudományi Tanszékének tanára, a Hodinka Antal Intézet fiatal kutatója (Beregszász, Ukrajna)
- MOLNÁR József, PhD (földtudományok), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földtudományi Tanszékének megbízott docense (Beregszász, Ukrajna)
- OFICINSZKIJ Román, a történelemtudomány doktora, az Ungvári Nemzeti Egyetem Történelem Kara Ukrajna Történelme Tanszékének professzora (Ungvár, Ukrajna)
- OSZTAPEC Jurij, a politikatudomány kandidátusa, az Ungvári Nemzeti Egyetem Politológia Tanszékének docense, a Társadalomtudományi Kar dékánja, a Politikai Regionalizmus Kutatóintézet tudományos főmunkatársa (Ungvár, Ukrajna)
- PANOV Alen, PhD (történelemtudomány), Ukrajna Nyíregyházi Főkonzulátusának konzulja (Nyíregyháza, Magyarország)
- PAPP Z. Attila, PhD (szociológia), a Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetének tudományos munkatársa (Budapest, Magyarország)
- PENCKÓFER János, PhD (irodalomtudomány), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológiai Tanszékének tanára (Beregszász, Ukrajna)

- ROZLUCKA Halina, a pedagógiai tudományok kandidátusa, az Ungvári Nemzeti Egyetem Társadalomtudományi Kara Pedagógia és Pszichológia Tanszékének docense (Ungvár, Ukrajna)
- SANDOR Fegyir, a szociológiai tudományok kandidátusa, docens, az Ungvári Nemzeti Egyetem Földrajz Kara Turizmus Tanszékének vezetője (Ungvár, Ukrajna)
- STARK Tamás, a történelemtudomány kandidátusa, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa (Budapest, Magyarország)
- SZARKA László, a történelemtudomány kandidátusa, a Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetének tudományos tanácsadója (Budapest, Magyarország), a Selye János Egyetem Tanárképző Karának dékánja (Komárom, Szlovákia)
- SZKIBA Ivanna, a történelemtudomány doktora, az Ungvári Nemzeti Egyetem Történelem Kara Ukrajna Történelme Tanszékének docense (Ungvár, Ukrajna)
- TOKAR Marian, PhD (történelemtudomány), az Ungvári Nemzeti Egyetem Társadalomtudományi Kara Politológia Tanszékének docense, a Politikai Regionalizmus Kutatóintézet tudományos főmunkatársa (Ungvár, Ukrajna)
- VEHES Mikola, a történelemtudomány doktora, professzor, az Ungvári Nemzeti Egyetem rektora, a Társadalomtudományi Kar Politológia Tanszékének vezetője, a Politikai Regionalizmus Kutatóintézet igazgatója (Ungvár, Ukrajna)
- VIDNYÁNSZKY István, a történelemtudomány doktora, professzor, az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia Ukrajna Történelme Intézete világtörténelem és nemzetközi kapcsolatok osztályának vezetője, Ukrajna érdemes tudományos dolgozója (Kijev, Ukrajna)
- ZADOROZSNIJ Volodimir, a történelemtudomány doktora, az Ungvári Nemzeti Egyetem Történelem Kara Ukrajna Történelme Tanszékének professzora (Ungvár, Ukrajna)
- ZAN Mihajlo, PhD (történelemtudomány), az Ungvári Nemzeti Egyetem Társadalomtudományi Kara Politológia Tanszékének docense, a Politikai Regionalizmus Kutatóintézet tudományos főmunkatársa (Ungvár, Ukrajna)
- ZSULKÁNICS Nelja, a történelemtudomány doktora, az Ungvári Nemzeti Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Kara Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Tanszékének docense (Ungvár, Ukrajna)

Budapest, Prága, Pozsony felől – Kárpátalja; Moszkva, Kijev, Lemberg felől – Kárpátontúl. A könyv, amelyet kezében tart az olvasó, magyar és ukrán szakemberek együttes munkájával készült kollektív monográfia, amely egyszerre jelenik meg magyar nyelven Magyarországon és ukránul Ukrajnában, hogy ugyanaz az ismeretanyag hozzáférhetővé váljon mind a magyar, mind pedig az ukrán olvasó számára. Bízunk benne, hogy a továbblépésnek ez egy új, a nemzeti perspektívákon túlmutató, a régió valódi historikumára koncentrált alternatíváját kínálja. Hogy mennyire produktív és követésre méltó ez a fajta megközelítés, arról majd az utánunk következő nemzedékek Kárpátaljával foglalkozó történései döntenek. És persze a két ország és Kárpátalja elfogulatlan történelemképet igénylő olvasói, akik visszaigazolhatják és megerősíthetik szándékaink jogosultságát.

ISBN 978 963 446 596-6

9 789634 465966

Ára: 4500 Ft